

УДК 351.861

Бойко Оксана

ORCID iD 0000-0002-1404-996X

e-mail: oxiukr@ukr.net

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ
НАБУТТЯ ПОВНОПРАВНОГО ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ
В МЕХАНІЗМІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

[https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2\(14\)-334-352](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2(14)-334-352)

Анотація. Державне управління у напрямі міжнародного співробітництва України у сфері цивільного захисту набуло особливого значення під час російсько-української війни. Функціонування єдиної державної системи цивільного захисту в умовах дії воєнного стану потребує додаткового підсилення технікою та оснащенням, матеріально-технічними резервами для забезпечення безпеки життєдіяльності населення. Мета дослідження – проаналізувати співпрацю України з Механізмом цивільного захисту Європейського Союзу (далі – Механізм цивільного захисту) та її кроки на шляху до повноправного членства в системі: від підписання 8 грудня 2008 р. Адміністративної домовленості між МНС України та Генеральним директором «Навколишнє середовище» Європейської комісії щодо співпраці між Центром моніторингу та інформації Механізму цивільного захисту Співтовариства та Оперативно-черговою службою МНС України до приєднання 20 квітня 2023 р. до Механізму цивільного захисту, напрацювання деяких рекомендацій з питань подальшої співпраці України в рамках Механізму цивільного захисту. Проведено аналіз функціонування Механізму цивільного захисту, його ролі та місця в загальноєвропейській безпековій політиці. Обґрунтовано доцільність подальшого впровадження деякого європейського досвіду функціонування систем цивільного захисту, зокрема в частині покладення на органи місцевого самоврядування повноважень із забезпечення пожежної безпеки населених пунктів і територій, регіональної стійкості, стимулювання участі громадян у місцевій та добровільній пожежній охороні тощо. Доведено пріоритетність питання приєднання України до Механізму цивільного захисту в рамках подальшого виконання Угоди про асоціацію Україна – Європейський Союз, надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС. Наголошено на питаннях взаємодії з Механізмом цивільного захисту відповідних українських інституцій в умовах дії воєнного стану. Основними методами проведення дослідження визначені: абстрактно-логічний, структурно-функціональний, описового та контекстного аналізу. Розкрито питання функціонування Механізму цивільного захисту, підтримки України в умовах повномасштабної російсько-української війни, що потребують більш

глибоких наукових досліджень, зокрема в запропонованих у рекомендаціях напрямках.

Ключові слова: державне управління, державна політика, міжнародне співробітництво, Європейський Союз, Механізм цивільного захисту, режим воєнного стану, нормативно-правова база.

Постановка проблеми. Завдання забезпечення ефективного функціонування національних систем цивільного захисту населення і територій є одним із найважливіших напрямів діяльності кожної держави, зокрема в умовах ведення повномасштабної війни. Надзвичайні ситуації не мають кордонів, і саме тому в Україні пріоритетними є питання поглиблення міжнародного співробітництва у сфері цивільного захисту, взаємодії з країнами Європи та світу щодо запобігання надзвичайним ситуаціям і ліквідації їх наслідків, поглиблення повноправного членства в Механізмі цивільного захисту.

На цих питаннях зосереджена увага під час здійснення державного управління в цьому напрямі діяльності, визначення перспективних шляхів взаємодії в рамках Механізму цивільного захисту.

Слід зазначити, що в главі 31 Кодексу цивільного захисту України визначено «основні напрями міжнародного співробітництва у сфері цивільного захисту, порядок надання допомоги іноземним державам у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, отримання Україною міжнародної допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, повноваження Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС) на представництво в міжнародних організаціях з питань цивільного захисту» [1].

Необхідно констатувати, що пріоритетними напрямками цієї співпраці є: створення правової бази спільного запобігання та реагування на надзвичайні ситуації; формування планів ліквідації масштабних пожеж та інших подій і катастроф на двосторонній та багатосторонній основах. Крім того, до них належать: налагодження механізмів взаємодії з аналогічними структурами інших держав і міжнародних організацій, що відповідають за запобігання та ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій; налагодження на постійній

основі обміну інформацією і досвідом з питань цивільного захисту тощо [2].

Це дослідження ґрунтується на працях вітчизняних науковців у сфері цивільного захисту, які вивчали питання міжнародного співробітництва у сфері цивільного захисту, зокрема обґрунтовували пріоритетність тісної взаємодії в рамках Механізму цивільного захисту та наближення України до членства у ньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань діяльності європейських систем цивільного захисту, зокрема функціонування Механізму цивільного захисту, присвятили свої праці такі вітчизняні науковці: С. Андреев, М. Андрієнко, А. Борис, А. Борисов, К. Войтовський, П. Гаман, П. Гордеев, В. Демчук, А. Зубайр, Н. Клименко, В. Ковальчук, О. Козубенко, А. Лепіхов, О. Лещенко, В. Малімон, С. Майстро, В. Мельник, Б. Овчаренко, Т. Помф'юк, О. Резнікова, А. Рогуля, О. Суходоля, О. Твердохліб, А. Терент'єва, О. Труш, С. Усик, А. Філіпенко, О. Черкасов та інші. Проаналізуємо деякі з їхніх публікацій.

Привертають увагу результати дослідження В. Малімона та Т. Помф'юка, які розглянули основні правові акти ЄС у сфері цивільного захисту та роблять висновок про те, що питання приєднання України до Механізму цивільного захисту та поступової імплементації вимог цих правових актів у національне законодавство повинні стати пріоритетом для України найближчими роками [3].

Аналізуючи зарубіжний досвід забезпечення стійкості у безпековій сфері, О. Резнікова у своїй монографії досліджує організацію цивільного захисту в державах-членах ЄС, зокрема наголошує на тому, що «важливу роль у системах забезпечення безпеки та стійкості територіальних громад у державах-членах ЄС відіграють місцеві та регіональні органи влади. Порядок взаємодії різних суб'єктів забезпечення стійкості та вжиття заходів щодо реагування на загрози регулюється не лише національним законодавством, а й законодавством ЄС, а також міжнародними угодами ... Діяльність у сфері управління ризиками надзвичайних ситуацій та цивільного захисту у ЄС організована за принципами судсидіарності та широкої

взаємодії, які є одними з ключових у забезпеченні національної стійкості» [4, с. 221–223].

У науковому дослідженні В. Мельника зосереджено увагу на питаннях співробітництва України з Механізмом цивільного захисту, що, безумовно, на думку автора, наблизить систему цивільного захисту в Україні до європейських стандартів [5].

О. Лещенко у своєму дисертаційному дослідженні детально аналізує питання удосконалення національного законодавства, його адаптації до стандартів Європейського Союзу та НАТО у сфері цивільного захисту, більш тісної взаємодії в рамках Механізму цивільного захисту [6].

Практичні питання організації взаємодії Кабінету Міністрів України та ДСНС з Механізмом цивільного захисту в умовах світової пандемії COVID-19, спрямування допомоги НАТО Україні через Механізм цивільного захисту, використовуючи можливості Євroatлантичного центру координації реагування на катастрофи Механізму цивільного захисту, досліджували А. Терент'єва та О. Твердохліб [7].

Вітчизняний вчений С. Майстро досліджував питання інституційного механізму державного управління системою цивільного захисту в різних європейських країнах, напрями міжнародного співробітництва в освітній та науковій діяльності у сфері цивільного захисту [8–9].

Необхідність реформування національної системи цивільного захисту в контексті подальшої європейської інтеграції із використанням досвіду країн-членів ЄС та імплементації національного законодавства до європейських стандартів також доведена М. Андрієнком, А. Борисовим та О. Черкасовим за результатами проведеного ними поглибленого дослідження наведених питань [10].

Реалізацію нового етапу розвитку політики ЄС щодо стійкості критичної інфраструктури, враховуючи ухвалу Радою Європи у грудні 2022 р. Рекомендацій зі скоординованого підходу до стійкості критичної інфраструктури в контексті співпраці з Механізмом цивільного захисту, висвітлює у своєму дослідженні О. Суходоля [11].

Аналіз функціонування структур цивільного захисту в країнах ЄС та питання інформаційної відкритості органів

публічної влади у сфері цивільного захисту в контексті європейського досвіду здійснили М. Андрієнко, П. Гаман, Б. Овчаренко, П. Гордєєв та А. Борис [12–13].

Експерти в галузі регіональної стійкості – О. Резнікова, К. Войтовський та А. Лепіхов – проаналізували кращі світові практики забезпечення регіональної стійкості, здійснили огляд систем кризового реагування та цивільного захисту в країнах ЄС [14, с. 8–68].

Актуальним є напрям дослідження С. Усик та А. Терент'євої в контексті функціонування Координаційного центру реагування на надзвичайні ситуації Механізму цивільного захисту. Також вони аналізують розвиток нормативних та організаційних основ діяльності ситуаційних центрів з питань надзвичайних ситуацій [15].

Повністю поділяємо думку А. Зубайра, який аналізує участь України у Флагманській ініціативі Східного партнерства програми із запобігання, забезпечення готовності і реагування на природні та техногенні катастрофи (PPRD East 2), що суттєво сприяла наближенню набуття членства України в Механізмі цивільного захисту [16].

Автор статті ще в 2015 р. довів пріоритетність приєднання України до Механізму цивільного захисту. Надалі автор більш глибоко вивчає це питання у своєму дисертаційному дослідженні та інших публікаціях [17–19].

Проведений аналіз досліджень і публікацій свідчить, що переважна більшість науковців звертають увагу на необхідність повноправного приєднання України до Механізму цивільного захисту, адаптації національного законодавства у сфері цивільного захисту до європейських стандартів. Слід відзначити пріоритетність дослідження впродовж останніх п'яти років практичних питань взаємодії в рамках інтеграції України до Механізму цивільного захисту.

У цій статті авторка також проаналізувала нормативно-правову базу функціонування Механізму цивільного захисту, зокрема директиви Європейського Союзу у сфері цивільного захисту, досвід їх впровадження в Україні [20–22].

Однак варто зауважити, що ще немає достатньої кількості наукових досліджень щодо організації практичної взаємодії,

надання необхідної допомоги у разі виникнення надзвичайних ситуацій, впровадження деяких елементів Механізму цивільного захисту в діяльність єдиної державної системи цивільного захисту.

Метою статті є проведення дослідження питань співробітництва України з Механізмом цивільного захисту, нормативно-правових актів, що регулюють його діяльність, здійснення державного управління в Україні на цьому напрямі діяльності, напрацювання деяких рекомендацій з подальшої співпраці України в рамках Механізму цивільного захисту, враховуючи набуття повноправного членства України в Механізмі цивільного захисту.

Методи дослідження. Для реалізації визначеної мети статті використано: абстрактно-логічний метод дослідження (аналіз наукових джерел за напрямом дослідження); структурно-функціональний та системний (вивчення питань функціонування Механізму цивільного захисту, становлення та розвитку співробітництва України з Механізмом цивільного захисту, питань набуття членства України в Механізмі цивільного захисту), а також описового аналізу для отримання повного уявлення про можливості Механізму цивільного захисту. Під час розгляду нормативно-правових актів ЄС використано контекстний аналіз.

Виклад основного матеріалу.

Україна реалізує вимоги Угоди про асоціацію з ЄС в умовах дії воєнного стану, отримавши статус країни-кандидата на вступ до ЄС, впевнено продовжує рухатися в напрямі подальшої європейської інтеграції.

Приєднання України до Механізму цивільного захисту 20 квітня 2023 р. як один із пріоритетів її європейського вибору підбиває підсумки майже п'ятнадцятилітнього шляху України до повноправного членства в ньому.

Механізм цивільного захисту засновано Радою Європейського Союзу 23 жовтня 2001 р. в м. Люксембурзі [23].

Деякі питання функціонування Механізму цивільного захисту, враховуючи набутий за час існування цієї міжнародної організації досвід, визначені Рішенням Європейського Парламенту та Ради № 1313/2013/ЄС «Про

Механізм цивільного захисту Союзу», яке ухвалено 17 грудня 2013 р. в м. Брюсселі [24].

Нині до Механізму цивільного захисту входять 37 країн (27 країн-членів ЄС: Республіка Австрія, Естонська Республіка, Італійська Республіка, Португальська Республіка, Королівство Бельгія, Французька Республіка, Латвійська Республіка, Румунія, Республіка Болгарія, Фінляндська Республіка, Литовська Республіка, Словацька Республіка, Республіка Хорватія, Федеративна Республіка Німеччина, Велике Герцогство Люксембург, Республіка Словенія, Республіка Кіпр, Грецька Республіка, Республіка Мальта, Королівство Іспанія, Чеська Республіка, Угорщина, Королівство Нідерландів, Королівство Швеція, Королівство Данія, Ірландія, Республіка Польща, а також 10 держав-учасниць: Ісландія, Королівство Норвегія, Республіка Сербія, Республіка Північна Македонія, Чорногорія, Турецька Республіка, Боснія і Герцеговина, Республіка Албанія, Україна та нещодавно Республіка Молдова (Угода між ЄС та Республікою Молдовою підписана 29 вересня 2023 р.) [25–26].

Основна роль Механізму цивільного захисту – це сприяння співпраці з надання практичної допомоги щодо захисту населення і територій у разі виникнення великих надзвичайних ситуацій (або безпосередніх загроз їх виникненню) як всередині, так і за межами ЄС, що може потребувати здійснення термінових заходів реагування.

Слід зауважити, що Механізм цивільного захисту спрощує та підтримує мобілізацію та координацію допомоги у разі значних надзвичайних ситуацій.

Організаційна структура Механізму цивільного захисту наведена на рис. 1

Координаційний центр реагування на надзвичайні ситуації (Emergency Response Coordination Centre) відкритий в травні 2013 р. у м. Брюсселі та працює під егідою Європейської Комісії. До його функцій належать: цілодобовий моніторинг надзвичайних ситуацій в усьому світі; надання країнам необхідної інформації та доступу до платформи цивільного захисту Європейського Співтовариства; керівництво силами та засобами реагування, які є в реєстрі сил і засобів та можуть

бути розгорнуті негайно під час великомасштабної надзвичайної ситуації. Центр забезпечує швидке розгортання екстреної підтримки та діє як центр координації між усіма державами-членами ЄС, 10 додатковими державами-учасниками, постраждалою країною, а також експертами з питань цивільного захисту та гуманітарних питань.

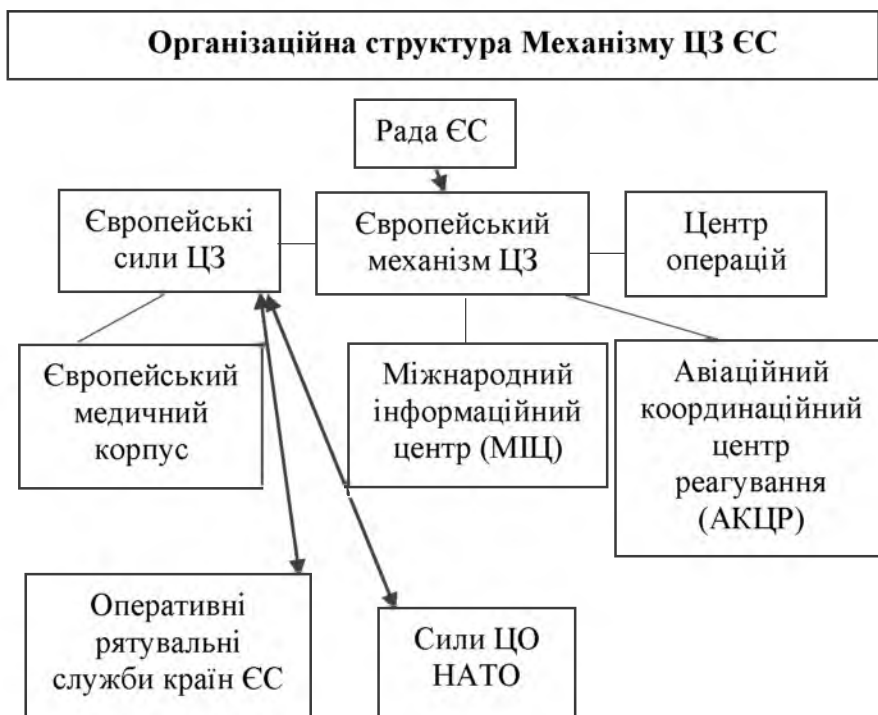

Рисунок 1 – Організаційна структура Механізму цивільного захисту (розроблено автором)

Джерело: розроблено автором на основі [6; 17; 25]

Центр забезпечує покращену координацію між європейськими інституціями, розташованими в м. Брюсселі, національними органами влади держав-членів ЄС та іншими міжнародними партнерами; має повністю укомплектовану та навчену систему чергування [17].

Основні завдання Механізму цивільного захисту наведені в табл. 1.

Таблиця 1 – Основні завдання Механізму цивільного захисту

Основні завдання Механізму цивільного захисту ЄС
визначення груп швидкого реагування та іншої інтервенційної підтримки, наявних у державах-членах ЄС, з метою допоміжної інтервенції у разі виникнення НС
підготовка та впровадження навчальної програми для груп швидкого реагування та іншої інтервенційної підтримки і для експертів із груп з оцінки і/або координування
проведення конференцій, семінарів і експериментальних проєктів з головних аспектів інтервенцій
встановлення і, якщо ж потреба, розподілення груп з оцінки і/або координування
встановлення і управління центром моніторингу та інформації
встановлення і управління загальною аварійною системою зв'язку та інформації
інші допоміжні дії, такі як заходи зі сприяння транспортуванню ресурсів для допоміжних інтервенцій

Джерело: розроблено автором

Співпрацю між Україною та ЄС у галузі цивільного захисту започатковано 8 грудня 2008 р. підписанням у м. Брюсселі Адміністративної домовленості між МНС України та Генеральним Директоратом «Навколишнє середовище» Європейської Комісії щодо співпраці між Центром моніторингу та інформації Механізму цивільного захисту Співтовариства та

Оперативно-черговою службою МНС України [2; 17].

Слід також зазначити, що з моменту заснування у 2001 році Механізм цивільного захисту залучений до реагування на більш ніж 600 надзвичайних ситуацій і криз всередині Європейського Союзу і за його межами.

Авторка статті, досліджуючи співпрацю України з Механізмом цивільного захисту, відзначає її «ефективність під час ліквідації наслідків розливу нафтопродуктів у Керченській протоці (2007 р.); подолання наслідків катастрофічних повеней у західних регіонах України (2008 р.); подолання наслідків пандемічної ситуації із захворювання на грип в Україні (2009 р.); оцінки небезпечної екологічної ситуації у м. Калуші Івано-Франківської області (2010 р.); надання допомоги громадянам України, які переміщуються з районів проведення антитерористичної операції та тимчасово окупованих РФ територій (2014–2015 рр.); дощових паводків у західних регіонах України (Вінницька, Закарпатська, Тернопільська, Івано-Франківська, Чернівецька та Львівська області) (2020 р.); протидії пандемії COVID-19 (2020–2021 рр.)» [18, с. 78]. Ця співпраця триває і під час повномасштабної російсько-української війни (з 24 лютого 2022 р.).

Наведені приклади співробітництва свідчать, що повноцінна участь України у Механізмі цивільного захисту сприятиме зміцненню спроможностей України щодо цивільного захисту, а також координованому наданню гуманітарної допомоги постраждалому населенню.

Для подальшої реалізації зазначеного вище у 2015 р. спрямовано звернення до ЄС стосовно можливості приєднання України до Механізму цивільного захисту як асоційованого члена.

Однак переломними моментами на етапі наближення України до вступу до Механізму цивільного захисту стали 28 лютого 2022 р. – день подання Україною в умовах російсько-української війни заявки на вступ до ЄС, та 23 червня 2022 р., коли Україна стала країною-кандидатом на вступ до ЄС, і Європейська Рада надала цей статус.

Наведені нижче факти характеризують сучасну практику взаємодії України і Механізму цивільного захисту, що

відбувається в умовах повномасштабної російсько-української війни, що триває.

Саме з її початком Механізм цивільного захисту активований Імплементативним рішенням Ради (ЄС) 2022/382 від 4 березня 2022 р., що встановлює наявність масового напливу переміщених осіб з України у розумінні статті 5 Директиви 2001/55/ЄС та запроваджує тимчасовий захист [27].

Україна як офіційно визнаний кандидат у члени ЄС 5 вересня 2022 р. звернулася із запитом до Європейської Комісії щодо якнайшвидшого приєднання до Механізму цивільного захисту, повної інтеграції до відповідних систем ЄС. Країни-партнери – Естонська Республіка, Республіка Польща, Латвійська Республіка та Литовська Республіка підтримали ДСНС України у її прагненні та адресували свій заклик усім державам-членам ЄС посприяти позитивному вирішенню цього питання.

У документі наголошено «на наявності спільного розуміння між учасниками Спільної заяви та Державною службою України з надзвичайних ситуацій щодо збереження людського життя та зменшення матеріальних і економічних втрат від лиха будь-якого характеру, як основного призначення свого функціонування в системах урядів усіх держав – членів ЄС, органів Європейського Союзу і України. Зазначено також про те, що Україна докладає максимальних зусиль задля гармонізації нормативно-правової бази у сфері надзвичайних ситуацій із нормами і правилами Європейського Союзу, як необхідної для приєднання умови. Окрема увага приділена набутому Україною досвіду в галузі державного управління щодо захисту населення і територій, запобігання, готовності і реагування на пожежі та інші надзвичайні ситуації в умовах тривалої війни проти російського агресора, що може бути важливим для вивчення іншими країнами-партнерами. Учасники Спільної заяви висловили сподівання, що процедурне і документальне оформлення остаточного рішення найвищого рівня відбудеться якнайшвидше, і в найкоротший термін Україна стане повноправним членом Механізму цивільного захисту» [28].

Вже 19 жовтня 2022 р. Україні було надано дорожню карту

вступу до Механізму цивільного захисту, де прописані конкретні кроки для набуття повноправного членства [29].

Після виконання великого обсягу поставлених завдань 20 квітня 2023 р. Угоду про вступ України до Механізму цивільного захисту підписано в Києві [30]. 8 листопада 2023 року документ ратифікований Верховною Радою України.

Перевагами повноправного членства України в Механізмі цивільного захисту є: повноцінне використання всіх інструментів та програм ЄС; участь у Програмі підготовки механізмів та у Програмі обміну експертами; участь у повномасштабних навчаннях, модульних вправах; участь у мережі знань Механізму цивільного захисту; доступ до конкурсів пропозицій щодо проєктів із запобігання та готовності (двосторонні та регіональні проєкти); участь у резерві цивільного захисту ЄС; участь в експертних оцінках управління катастрофами; покриття транспортних витрат та/або витрат на розгортання та/або потужностей у резерві цивільного захисту ЄС; використання можливостей рятувальних спроможностей тощо.

Україна в рамках Механізму цивільного захисту в умовах воєнного стану вже отримала понад 90 тис. тонн допомоги – від харчових продуктів до сучасного обладнання для розмінування та спеціальної техніки, з використанням можливостей створених логістичних хабів на території Республіки Польща, Словачької Республіки та Румунії [2].

Рада Європи у грудні 2022 р. ухвалила Рекомендації зі скоординованого підходу до стійкості критичної інфраструктури, в яких наголошується, зокрема, на доцільності використання програм, що фінансуються Механізмом цивільного захисту Європейського Союзу (UCPM) [31].

Аналізуючи шлях України до набуття повноправного членства в Механізмі цивільного захисту, слід відзначити значну роль розпочатої ще у 2011 р. за ініціативи Європейської Комісії Програми Європейського Союзу з попередження, готовності та реагування на катастрофи природного та техногенного характеру для країн Східного партнерства (PPRD East). Завдяки реалізації цієї Програми в Україні розроблена загальна методика оцінки ризиків на базі рекомендацій ЄС; функціонує

електронний атлас регіональних ризиків; проведені ряд міжнародних семінарів; удосконалені оперативні навички через проведення низки штабних навчань; впроваджується найкращий досвід в управлінні ризиками катастроф тощо [18].

Затримка ухвалення рішення щодо подальшої реалізації Програми PPRD East, її третьої фази, пов'язана з епідемією COVID-19 та початком повномасштабної російсько-української війни.

Відзначаємо також позитивний вплив участі України в реалізації заходів річних національних програм під егідою Комісії Україна – НАТО на наближення України до європейських стандартів у сфері цивільного захисту та повноправного членства в Механізмі цивільного захисту.

Повна реалізація вимог Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо об'єктів підвищеної небезпеки» від 15 липня 2021 р. № 1686-IX також сприятиме подальшому співробітництву з ЄС у сфері протидії транскордонним надзвичайним ситуаціям, напрацюванню ефективного механізму координації між ДСНС та державами-членами ЄС у боротьбі з наслідками аварій та надзвичайних ситуацій, які мають транскордонний вплив, дасть змогу мінімізувати збитки від надзвичайних ситуацій. У Законі визначено, «що ДСНС здійснює координацію дій інших органів з метою попередження надзвичайних ситуацій, а також направляє аварійне оповіщення та інформацію у випадку транскордонного впливу аварії на об'єкти підвищеної небезпеки в іншій країні» [32].

У тісній співпраці з Механізмом цивільного захисту зведені аварійно-рятувальні загони ДСНС у лютому та серпні 2023 р. надавали допомогу в ліквідації наслідків потужного землетрусу в Турецькій Республіці та катастрофічної повені в Республіці Словенія.

Фахівці ДСНС готові ділитися з нашими міжнародними партнерами великим практичним досвідом ліквідації надзвичайних ситуацій різного характеру, зокрема військового. Цьому слугуватиме створення ДСНС міжнародного безпекового кластера для обміну передовим досвідом.

Українські рятувальники можуть також поділитись з

європейськими колегами досвідом проведення навчань піротехнічних розрахунків; здійснення гуманітарного розмінування в умовах війни; використання можливостей для надання міжнародної гуманітарної допомоги, включаючи аварійно-рятувальні команди; залучення авіації та екіпажів ДСНС для надання допомоги з гасіння лісових пожеж, аеромедичної евакуації, перевезення постраждалих до закладів охорони здоров'я країн ЄС.

Надалі якісній співпраці з Механізмом цивільного захисту та її інтенсифікації сприятиме створення в ДСНС Офісу із взаємодії з Механізмом цивільного захисту, визначення відповідальних контактних осіб за напрямми діяльності, опрацювання відповідних змін до національної нормативно-правової бази з питань цивільного захисту.

Висновки та напрями подальших досліджень. З огляду на результати проведеного дослідження робимо висновок про пріоритетність подальшого розвитку співробітництва України як повноправного члена Механізму цивільного захисту, його поглиблення в умовах повномасштабної війни, що триває.

Підписання Угоди щодо приєднання України до Механізму цивільного захисту 20 квітня 2023 р. потребує проведення надалі наукових досліджень щодо державного управління у сфері цивільного захисту, зокрема в контексті поглиблення співробітництва з Механізмом цивільного захисту в умовах дії воєнного стану; аналізу оновленої нормативно-правової бази Механізму цивільного захисту та подальшої адаптації до неї національного законодавства у сфері цивільного захисту; оперативного реагування на виклики та протиріччя, які можуть виникати під час воєнного стану.

Зважаючи на те, що повномасштабна російсько-українська війна ще триває та є потреба у належному реагуванні на наслідки бойових дій, нині залишається актуальним питання розвитку міжнародної співпраці у сфері цивільного захисту, вдосконалення державного управління на цьому важливому напрямі національної безпеки нашої держави.

Список використаних джерел

1. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. 31.03.2023. Офіційний вебпортал парламенту України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403->

- 17#Text (дата звернення : 25.04.2023).
2. Інформаційні матеріали щодо міжнародного співробітництва ДСНС України. *Офіційний вебсайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій*. URL : <https://dsns.gov.ua/uk/mizhnarona-diialnist> (дата звернення : 27.02.2023).
3. Малімон В. І., Помф'юк Т. М. Правові акти ЄС у сфері цивільного захисту населення. *International scientific conference*. 29–30 July 2022. Riga, Latvia. 2022. С. 287–290.
4. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. Київ : НІСД, 2022. 456 с. URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-03/reznikova-ukraineresilience2022_02.pdf (дата звернення : 22.06.2023).
5. Мельник В.І. Роль цивільного захисту в забезпеченні національної безпеки України в умовах євроінтеграції. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4. Ч. 2. С. 224–229. URL : http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_2/35.pdf (дата звернення : 15.03.2023).
6. Лещенко О. Я. Трансформація системи цивільного захисту України в умовах сучасних воєнно-політичних конфліктів гібридного типу: дис. ... канд. політологічних наук : 21.01.01. Київ, 2020. 293 с. URL : <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-01/proekt-rukopisuleschenka-ost-utoch.-09.01.2020.pdf> (дата звернення : 27.02.2023).
7. Терент'єва А., Твердохліб О. Механізм цивільного захисту ЄС в умовах пандемії COVID 19. *Зб. наук. праць Нац. акад. держ. упр. при Презид. України*. 2020. Вип. 2. С. 110–117.
8. Майстро С. В. Особливості інституційного механізму державного управління системою цивільного захисту в різних країнах. *Вісник Національного університету цивільного захисту України : зб. наукових праць*. Харків, 2017. Вип. 2(7). С. 407–415.
9. Майстро С. В. Освітньо-наукова складова механізму міжнародного співробітництва України у сфері цивільного захисту. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія «Державне управління»*. 2018. Вип. 9. С. 415–424.
10. Андрієнко М. В., Борисов А. В., Черкасов О. О. Реалізація державної політики у сфері цивільного захисту : реорганізація центрального органу виконавчої влади України. *Електронний журнал. Державне управління : удосконалення та розвиток*. 2019. № 1. URL : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1421> (дата звернення : 27.02.2023).
11. Суходоля О. Стійкість критичної інфраструктури ЄС : посилення політики та координації. *Вебсайт Національного інституту стратегічних досліджень*. URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-02/az_eu-cip-coordinated_24022023.pdf (дата звернення : 15.03.2023).
12. Андрієнко М.В., Гаман П.І., Овчаренко Б.О., Гордєєв П.М., Борис А.О. Аналіз роботи галузевих органів держав-членів ЄС щодо цивільного захисту населення. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2022. № 1(1). С. 24–33.
13. Андрієнко М. В., Гаман П. І., Овчаренко Б. О., Гордєєв П. М., Борис А. О. Аналіз процесу інформаційної відкритості органів публічної влади у сфері цивільного захисту : досвід країн ЄС. *Наукові перспективи*. 2022. № 2(20). С. 12–21.
14. Резнікова О. О., Войтовський К. Є., Лепіхов А. В. Організація системи забезпечення національної стійкості на регіональному і місцевому рівнях : аналітична доповідь. Київ : НІСД, 2021. 140 с.
15. Усик С., Терент'єва А. Генеза центрів ситуаційного управління в умовах надзвичайних ситуацій : досвід України і світова практика. *Науковий вісник : Державне управління*. 2022. № 2(12). С. 53–74. DOI : [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-2\(12\)-53-74](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-2(12)-53-74).
16. Зубайр А. Співробітництво України та ЄС в рамках програми з попередження, забезпечення готовності і реагування на природні та техногенні катастрофи. *Україна – Європейський Союз : від партнерства до асоціації : Український щорічник з Європейських Інтеграційних Студій*. Вип. 2. Луцьк, Терен. 2019. С. 127–133.
17. Подскальна О. А. Приєднання України до Механізму цивільного захисту Європейського Союзу – один із пріоритетів її європейського вибору. *Інвестиції : практика та досвід : науково-практичний журнал*. 2015. № 19. С. 130–134.
18. Бойко О. А. Державне управління у сфері цивільного захисту в сучасних умовах українського державотворення. Дис. ... канд. наук держ. упр.: 25.00.01. Дніпро, 2021. 285 с. URL : http://www.dridu.dp.ua/nauka/sv_rada_D/dis/Boyko_dissertation.pdf (дата звернення : 27.02.2023).

19. Бойко О. А. Державне управління у сфері цивільного захисту : грані міжнародного співробітництва в контексті євроінтеграції України. *Ефективність державного управління : зб. наук. пр.* Вип. 1(58) : у 2 ч. Ч. 1. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2019. С. 123 – 132.
20. Directive on the Control of Major - accident hazards Involving Dangerous Substances (SevesoII) /Директива про попередження важких аварій (Севезо II). *Limerick* : website. URL : <http://euroeastcp.eu/ru/eu-documents.html> (дата звернення : 27.02.2023).
21. Directive on the Control of Major - accident hazards Involving Dangerous Substances (SevesoIII) (Eng) /Директива щодо контролю за ризиками виникнення надзвичайних ситуацій з викидом небезпечних хімічних речовин (Севезо III). *Euroeastcp* : website. URL : <http://euroeastcp.eu/ru/eu-documents.html> (дата звернення : 27.02.2023).
22. Directive 2007/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2007 on the assessment and Management of Flood risks / Директива 2007/60/ЄС Європейського парламенту та Ради від 23 жовтня 2007 року : про оцінку та управління ризиками повеней. *Legislation* : website. URL : <http://euroeastcp.eu/ru/eu-documents.html> (дата звернення : 27.02.2023).
23. Рішення Ради ЄС від 23 жовтня 2001 року про встановлення механізму Співтовариства щодо посилення співпраці у наданні допоміжних інтервенцій стосовно цивільного захисту (2001/792/ЄС, Євратом). *Офіційний вісник Європейського Співтовариства*. 2001, 15. 11, UAL 297/7.
24. Рішення Європейського парламенту та Ради № 1313/2013/EU від 17 грудня 2013 року про Механізм цивільного захисту Союзу. *Офіційний вісник Європейського Співтовариства*. 2013. 20. 12. L 347/92.
25. EU Civil Protection Mechanism : European Commission. *Офіційний сайт Європейського Союзу*. URL : https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/eu-civil-protection-mechanism_en (дата звернення : 27.02.2023).
26. Боснія і Герцеговина приєдналась до Механізму цивільного захисту ЄС. *Європейська правда*: вебсай. URL : <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/09/6/7146255/> (дата звернення : 27.02.2023).
27. Council implementing decision (EU) 2022/382 of 4 March 2022 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive 2001/55/EC, and having the effect of introducing temporary protection. URL : https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_impl/2022/382/oj (дата звернення : 15.03.2023).
28. Країни-партнери офіційно підтримали Україну на шляху приєднання до Механізму цивільного захисту ЄС. *Офіційний вебсайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій*. URL : <https://dsns.gov.ua/uk/news/ostanni-novini/krayini-partneri-oficiino-pidtrimali-ukrayinu-na-slyaxu-prijednannya-do-mexanizmu-civilnogo-zaxistu-jes> (дата звернення : 27.02.2023).
29. Україна отримала дорожню карту вступу в систему Механізму цивільного захисту ЄС. *Портал МВС*. URL : <https://mvs.gov.ua/uk/news/ukrayina-otrimala-doroznu-kartu-vstupu-v-sistemu-mexanizmu-civilnogo-zaxistu-jes> (дата звернення : 27.02.2023).
30. Україна приєдналась до Механізму цивільного захисту ЄС. *INTERFAX Україна* : вебсайт. URL : <https://interfax.com.ua/news/general/905235.html> (дата звернення : 25.04.2023).
31. Council recommendation on a Union-wide coordinated approach to strengthen the resilience of critical infrastructure. Brussels, 9 December 2022. 32 p. URL : <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15623-2022-INIT/en/pdf> (дата звернення : 15.03.2023).
32. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо об'єктів підвищеної небезпеки : Закон України від 15.07.2021 р. № 1686–ІХ. *LIGA 360* : вебсайт. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/t211686?an=1> (дата звернення : 27.02.2023).

References

1. Code of Civil Protection of Ukraine: Law of Ukraine from 02 October 2012, № 5403–VI. *Ofitsiyniy vebportal parlamentu Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> [in Ukrainian].
2. Informatsiini materialy shchodo mizhnarodnogo spivrobitnytstva DSNS Ukrainy. *Ofitsiyniy vebсайт Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z nadzvychnaykh sytuatsii*. Retrieved from

- <https://dsns.gov.ua/uk/mizhnarona-diialnist> [in Ukrainian].
3. Malimon, V. I., Pomfiuk, T. M. (2022). Pravovi akty YeS u sferi tsyvilnoho zakhystu naselennia [Legal acts of the EU in the field of civil protection of the population]. *International scientific conference*. Riga [in Ukrainian].
4. Reznikova, O. O. (2022). Natsionalna stiiikist v umovakh minlyvoho bezpekovoho seredovyscha [National stability in the conditions of a changing security environment]. Kyiv: NISD. Retrieved from https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-03/reznikova-ukraineresilie_nce2022_02.pdf [in Ukrainian].
5. Melnyk, V. I. (2022). Rol tsyvilnoho zakhystu v zabezpechenni natsionalnoi bezpeky Ukrainy v umovakh yevrointehratsii. [The role of civil protection in ensuring the national security of Ukraine in the conditions of European integration]. *Pivdenoukraiynskyi pravnychiy chasopys*, 4(2), 224–229. Retrieved from http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_2/35.pdf [in Ukrainian].
6. Leshchenko, O. Ya. (2020) *Transformatsiia systemy tsyvilnoho zakhystu Ukrainy v umovakh suchasnykh voienno-politychnykh konfliktiv hibrydnogo typu* [Transformation of the civil defense system of Ukraine in the conditions of modern military-political conflicts of the hybrid type]. (Candsdate's thesis). Kyiv [in Ukrainian].
7. Terentieva, A. Tvpepdokhlilb, O. (2020). Mekhanizm tsyvilnoho zakhystu YeS v umovakh pandemii COVID 19 [EU civil protection mechanism in the context of the COVID 19 pandemic]. *Zb. nauk. prats Nats. akad. derzh. upr. pry Prezhyd. Ukrainy*, 2, 110–117. [in Ukrainian].
8. Maistro, S. V. (2017). Osoblyvosti instytutsiinoho mekhanizmu derzhavnoho upravlinnia systemoiu tsyvilnoho zakhystu v riznykh krainakh [Peculiarities of the institutional mechanism of state management of the civil protection system in different countries]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy: zb. naukovykh prats*, 2 (7), 407–415. [in Ukrainian].
9. Maistro, S. V. (2018). Osvitno-naukova skladova mekhanizmu mizhnarodnoho spivrobitnytstva Ukrainy u sferi tsyvilnoho zakhystu [Educational and scientific component of the mechanism of international cooperation of Ukraine in the field of civil protection]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Seriiia «Derzhavne upravlinnia»*, 9, 415–424. [in Ukrainian].
10. Andriienko, M. V., Borysov, A. V., Cherkasov, O. O. (2019). Realizatsiia derzhavnoi polityky u sferi tsyvilnoho zakhystu: reorhanizatsiia tsentralnoho orhanu vykonavchoi vlady Ukrainy [Implementation of state policy in the field of civil protection: reorganization of the central executive body of Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 1. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1421> [in Ukrainian].
11. Sukhodolia, O. Stiikist krytychnoi infrastruktury YeS: posylennia polityky ta koordynatsii [EU Critical Infrastructure Resilience: Strengthening Policy and Coordination]. *Vebsait Natsionalnoho instytutu stratehichnykh doslidzhen*. Retrieved from https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-02/az_eu-cip-coordinated_24022023.pdf [in Ukrainian].
12. Andriienko, M. V., Haman, P. I., Ovcharenko, B. O., Hordieiev, P. M., Borys, A. O. (2022). Analiz roboty haluzevykh orhaniv derzhav-chleniv YeS shchodo tsyvilnoho zakhystu naselennia. [Analysis of the work of branch bodies of the EU member states regarding civil protection of the population]. *Aktualni pytannia u suchasni nautsi*, 1 (1), 24–33. [in Ukrainian].
13. Andriienko, M. V., Haman, P. I., Ovcharenko, B. O., Hordieiev, P. M., Borys, A. O. (2022). Analiz protsesu informatsiinoy vidkrytosti orhaniv publichnoi vlady u sferi tsyvilnoho zakhystu: dosvid krain YeS [Analysis of the process of information openness of public authorities in the field of civil protection: the experience of EU countries]. *Naukovi perspektyvy*, 2(20), 12–21. [in Ukrainian].
14. Reznikova, O. O., Voitovskiy, K. Ie., Lepikhov, A. V. (2021). Orhanizatsiia systemy zabezpechennia natsionalnoi stiikosti na rehionalnomu i mistsevomu rivniakh: analitychna dopovid [Organization of the national stability system at the regional and local levels: an analytical report]. Kyiv: NISD. Retrieved from https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-09/analytrep_08_2021.pdf [in Ukrainian].
15. Usyk, S., Terentieva, A. (2022). Geneza tsentriv sytuatsiinoho upravlinnia v umovakh nadzvychainykh sytuatsii: dosvid Ukrainy i svitova praktyka [The genesis of situational control centers in emergency situations: the experience of Ukraine and world practice]. *Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia*, 2(12), 53–74. DOI: [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-2\(12\)-53-74](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-2(12)-53-74) [in Ukrainian].
16. Zubair, A. (2019). Spivrobitnytstvo Ukrainy ta YeS v ramkakh prohramy z poperedzhennia,

- zabezpechennia gotovnosti i reahuvannia na pryrodni ta tekhnohenni katastrofy [Cooperation between Ukraine and the EU within the framework of the program for prevention, ensuring readiness and responding to natural and man-made disasters]. *Ukraina – Yevropeiskyi Soiuz: vid partnerstva do asotsiatsii: Ukrainskyi shchorichnyk z Yevropeiskyykh Intehratsiynykh Studii*, 2, 127–133. [in Ukrainian].
17. Podskalna, O. A. (2015). Pryiednannia Ukrainy do Mekhanizmu tsyvilnoho zakhystu Yevropeiskoho Soiuzu - odyn iz priorytetiv yii yevropeiskoho vyboru [Ukraine's accession to the Civil Protection Mechanism of the European Union is one of the priorities of its European choice]. *Investytsii: praktyka ta dosvid: naukovo-praktychnyi zhurnal*, 19, 130–134 [in Ukrainian].
 18. Boiko, O. A. (2021). *Derzhavne upravlinnia u sferi tsyvilnoho zakhystu v suchasnykh umovakh ukrainskoho derzhavotvorennia* [State management in the field of civil protection in modern conditions of Ukrainian state formation]. (Candsdate's thesis). Dnipro [in Ukrainian].
 19. Boiko, O. A. (2019). *Derzhavne upravlinnia u sferi tsyvilnoho zakhystu: hrani mizhnarodnoho spivrobitnytstva v konteksti yevrointehratsii Ukrainy* [State administration in the field of civil protection: facets of international cooperation in the context of the European integration of Ukraine]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia: zb. nauk. pr.*, 1(58), 123–132. [in Ukrainian].
 20. Directive on the Control of Major - accident hazards Involving Dangerous Substances (SevesoII). *Limerick*: website. Retrieved from [https://www.limerick.ie/council/services/major-emergency-management/seveso-ii-directive](https://www.limerick.ie/council/services/major-emergency-management/major-emergency-management/seveso-ii-directive) [in English].
 21. Directive on the Control of Major - accident hazards Involving Dangerous Substances (SevesoIII). *Euroeastop*: website. Retrieved from https://environment.ec.europa.eu/topics/industrial-emissions-and-safety/industrial-accidents_en [in English].
 22. Directive 2007/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2007 on The assessment and Management of Flood risks. *Legislation*: website. Retrieved from <https://www.legislation.gov.uk/eudr/2007/60> [in English].
 23. Decision of the Council of the EU from October 23 2001 on the establishment of a Community mechanism for strengthening cooperation in the provision of auxiliary interventions in relation to civil protection (2001/792/EC, Euratom). *Official Journal of the European Community*, 15. 11. 2001, UAL 297/7. [in English].
 24. Decision No 1313/2013/EU of the European Parliament and of the Council from December 17 2013 on the Union Civil Protection Mechanism. *Official Journal of the European Community*, 20. 12. 2013, L 347/92. [in English].
 25. EU Civil Protection Mechanism. *European Commission*: website Retrieved from https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/eu-civil-protection-mechanism_en [in English].
 26. Bosnia i Hertsehovyna pryiednalas do Mekhanizmu tsyvilnoho zakhystu YeS. *Yevropeiska pravda*: vebсайт. [European truth: website]. Retrieved from <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/09/6/7146255/> [in Ukrainian].
 27. Council implementing decision (EU) 2022/382 of 4 March 2022 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive 2001/55/EC, and having the effect of introducing temporary protection. Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_impl/2022/382/oj [in English].
 28. Krainy-partnery ofitsiino pidtrymaly Ukrainu na shliakhu pryiednannia do Mekhanizmu tsyvilnoho zakhystu YeS. *Ofitsiyni vebсайт Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z nadzvychaynykh sytuatsii* [State Emergency Service of Ukraine: official website]. Retrieved from <https://dsns.gov.ua/uk/news/ostanni-novini/krayini-partneri-ofitsiino-pidtrimali-ukrayinu-na-slyaxu-prijednannya-do-mexanizmu-civilnogo-zaxistu-jes> [in Ukrainian].
 29. Ukraina otrymala dorozhniu kartu vstupu v systemu Mekhanizmu tsyvilnoho zakhystu YeS. *Portal MVS*. [Portal of the MVS]. Retrieved from <https://mvs.gov.ua/uk/news/ukrayina-otrymala-doroznu-kartu-vstupu-v-sistemu-mexanizmu-civilnogo-zaxistu-jes> [in Ukrainian].
 30. Ukraina pryiednalasia do Mekhanizmu tsyvilnoho zakhystu YeS. *INTERFAX Ukraina*: vebсайт. [INTERFAX Ukraine: website.]. Retrieved from <https://interfax.com.ua/news/general/905235.html> [in Ukrainian].
 31. Council recommendation on a Union-wide coordinated approach to strengthen the resilience of critical infrastructure. (2022). Brussels. Retrieved from <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15623-2022-INIT/en/pdf> [in Ukrainian].
 32. Law of Ukraine On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding objects of increased danger from July 15 2021, № 1686-IX. *LIGA 360*: vebсайт. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/t211686?an=1> [in Ukrainian].

PUBLIC ADMINISTRATION IN THE CONTEXT OF ACQUISITION OF UKRAINE'S FULL MEMBERSHIP IN THE CIVIL PROTECTION MECHANISM OF THE EUROPEAN UNION

Boiko Oksana

Abstract. Public administration in the direction of Ukraine's international cooperation in the field of civil defense gained special importance during the Russian – Ukrainian war. The functioning of the unified state system of civil defense in the conditions of martial law requires additional reinforcement with equipment and equipment, material and technical reserves to ensure the safety of the population. The purpose of the study is to analyze Ukraine's cooperation with the Civil Protection Mechanism of the European Union (hereinafter – the Civil Protection Mechanism) and its steps on the way to full membership in the system: from the signing of the Administrative Agreement between the Ministry of Emergency Situations of Ukraine and the Directorate General «Environment» of the European Commission on December 8, 2008 regarding cooperation between the Monitoring and Information Center of the Civil Protection Mechanism of the Community and the Operational Emergency Service of the Ministry of Emergency Situations of Ukraine until joining the Civil Protection Mechanism on April 20, 2023, working out some recommendations on issues of further cooperation of Ukraine within the framework of the Civil Protection Mechanism. An analysis of the functioning of the Civil Protection Mechanism, its role and place in the pan-European security policy was carried out. The expediency of further implementation of some European experience in the functioning of civil defense systems is substantiated, in particular in terms of entrusting local self-government bodies with the authority to ensure fire safety of settlements and territories, regional stability, stimulating the participation of citizens in local and voluntary fire protection, etc. The priority of Ukraine's accession to the Civil Protection Mechanism as part of the further implementation of the Ukraine-European Union Association Agreement, granting Ukraine the status of a candidate for accession to the European Union, has been proven. The article also focuses on issues of interaction with the Civil Protection Mechanism of the relevant Ukrainian institutions in the conditions of martial law. The main research methods are defined as: abstract-logical, structural-functional, descriptive and contextual analysis. Attention is focused on the fact that the functioning of the Civil Protection Mechanism and support for Ukraine in the conditions of a full-scale Russian – Ukrainian war require more in-depth scientific research, in particular, in the directions proposed in the recommendations.

Key words: public administration, public policy, international cooperation, European Union, Civil protection mechanism, martial law regime, normative legal framework.